

prof. dr hab. Maksymilian Pazdan
Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie

O c e n a

dorobku naukowego i innych osiągnięć dr. Grzegorza Matusika
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego

I

Uwagi ogólne

Pan Grzegorz Matusik jest absolwentem Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego. Na macierzystym Wydziale w 2010 r. uzyskał stopień doktora nauk prawnych. Podstawę stanowiła rozprawa pt. Własność urządzeń przesyłowych a prawa do gruntu, wydana drukiem w 2011 r. i w wersji poszerzonej w 2013 r.

Od czasu doktoratu znacznie wzbogacił swój dorobek naukowy, obejmujący nie tylko węzłowe i słabo dotychczas rozpoznane obszary prawa rzeczowego, lecz również inne dziedziny prawa cywilnego.

Szczególną wartość nie tylko poznawczą, lecz również praktyczną mają jego badania i publikuje poświęcone różnym zagadnieniom na styku prawa prywatnego i prawa publicznego.

Zwraca uwagę aktywny udział Kandydata w zespołowych badaniach naukowych poświęconych doniosłym – ze społecznego punktu widzenia – tematom oraz w krajowym i międzynarodowym życiu naukowym (m.in. w roli referenta lub współorganizatora konferencji naukowych).

II

Rozprawa habilitacyjna

Jako rozprawę habilitacyjną Kandydat przedstawił monografię pt. Zasiedzenie nieruchomości przez Skarb Państwa, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2021, ss. 436. Jest to pierwsze w naszym piśmiennictwie monograficzne, wszechstronne, należycie pogłębione opracowanie problematyki zasygnalizowanej w tytule rozprawy.

Temat rozprawy wymusił objęcie analizą nie tylko aktualnego stanu prawnego, obejmującego nieruchomości, lecz również niezwykle urozmaiconego i wielokrotnie zmienionego stanu prawnego nieruchomości w nieodległej przeszłości. Analizy prowadzone przez autora są niezwykle staranne i wszechstronne. Wyciągane z tych analiz wnioski są najczęściej trafne.

Autor słusznie dopuścił możliwość nabycia przez Skarb Państwa nieruchomości w wyniku jej zasiedzenia w razie spełnienia się czterech następujących przesłanek: a) istnienia nieruchomości zdatnej do zasiedzenia, b) brak wyłączeń zasiedzenia, c) posiadanie samoistne nabywającego, d) upływ terminu. Poprawne są wywody o okolicznościach wpływających na termin wymagany do zasiedzenia (dobrą wiarę i wpis w księdze wieczystej). Podzielałam sformułowane przez autora objaśnienie uzasadnienia (ratio legis) instytucji zasiedzenia, jak i umiejscowienie tej instytucji prawnej wśród sposobów nabycia własności. Nie przekonała mnie jednak argumentacja za odrzuceniem możliwości nabycia (choćby w ograniczonym zakresie) użytkownika wieczystego w drodze zasiedzenia.

Finezyjne są wywody autora poświęcone posiadaniu nieruchomości jako przesłance zasiedzenia. Słusznie przeciwstawia się postulatowi traktowania możliwości posiadania jako okoliczności wystarczającej do przyjęcia, iż mamy do czynienia z posiadaniem samoistnym.

Wnikliwe i obszerne rozważania poświęcił autor osobliwościom zasiedzenia nieruchomości przez Skarb Państwa. Nie brak w nich słów krytyki obowiązujących regulacji i stosowanych praktyk. Trudno też nie podzielić ogólnego wniosku, iż w świetle tych regulacji i praktyk Skarb Państwa ma w omawianym zakresie pozycję uprzywilejowaną w porównaniu z innymi podmiotami, choć brak uzasadnienia aksjologicznego dla tego stanu rzeczy.

Analiza obowiązujących obecnie regulacji i ujawnione przez autora jej niedostatki skłoniły go do sformułowania zasługujących na uwagę postulatów *de lege ferenda*. Słusznie zauważył, iż jest w pełni uzasadniony – dotychczas nie zrealizowany – postulat uchwalenia aktu reprivatyzacyjnego, porządkującego stan prawny nieruchomości w naszym kraju. Autor sformułował trafne oczekiwania dotyczące rozwiązań, które powinny się w takim akcie znaleźć.

Interesujący jest postulat szczegółowego uregulowania okoliczności wpływających na bieg terminu zasiedzenia. Autor nie przedstawił jednak propozycji przepisu regulującego te zagadnienia, trudno więc ostatecznie ocenić wykonalność tego postulatu. Wydaje się zresztą, że przedstawione przez niego oczekiwania mogą być i dziś osiągnięte w drodze zabiegów interpretacyjnych i odpowiedniego stosowania przepisów regulujących bieg terminu przedawnienia, do czego podstawę stwarza art. 175 k.c. Z ciekawością i życzliwością będę obserwował ewentualną próbę urzeczywistnienia postulatu autora, jeśli taka zostanie podjęta.

Podzielam postulat rezygnacji z wpływu dobrej wiary Skarbu Państwa jako posiadacza nieruchomości na długość czasokresu posiadania wymaganego do zasiedzenia. Trafny jest też końcowy postulat by zasiedzenie było dostępnym dla Skarbu Państwa sposobem nabycia własności nieruchomości.

Monografia dr. Grzegorza Matusika wypełnia lukę w naszej doktrynie w zakresie problematyki zasiedzenia nieruchomości. Znaleźć w niej można wzorcowo prowadzone rozumowania i doniosłe dla teorii prawa cywilnego wnioski. Autor udziela z reguły trafnych i należycie uzasadnionych odpowiedzi na liczne pytania pojawiające się w doktrynie i judykaturze. Nieobce są mu wartości, których osiągnięciu regulacje cywilnoprawne powinny służyć.

Przedstawiona przez Kandydata monografia spełnia bez wątpienia wymagania stawiane rozprawom habilitacyjnym. Jest wybitnym osiągnięciem naukowym autora. Pomnaża naszą wiedzę w zakresie prawa rzeczowego.

III

Pozostały dorobek naukowy

Zainteresowania naukowe Kandydata po uzyskaniu stopnia doktora obejmowały różne dziedziny prawa cywilnego.

Szeroko reprezentowane było prawo rzeczowe. Autor zajmował się w szczególności prawem sąsiedzkim (por. obszerne opracowanie w komentarzu do k.c. pod red. K. Osajdy z roku 2017), wyodrębnieniem prawnym i zbyciem lokalu wraz z powierzchnią do niego przynależną (Rejent 2011, nr 7-8, s. 86-105), charakterem prawnym i cechami wyróżniającymi porozumienie w sprawie podziału quoad usum (Mon. Pr. 2018 nr 17, 923-930) oraz instytucjami umożliwiającymi korzystanie z przestrzeni nad i pod powierzchnią gruntu (w: Gospodarowanie przestrzenią „nad” i „pod” gruntem, 2011, s. 57-75).

Solidnością i wnikliwością odznacza się komentarz prawa sąsiedzkiego. Znaczny stopień nowości dostrzegam w wypowiedziach autora na temat form prawnych korzystania z przestrzeni pod i nad gruntem. Opracowania te stanowią odpowiedź na potrzeby praktyki

obrotu. Odniesić to również należy do opracowania poświęconego prawnemu wyodrębnieniu lokalu.

Problematyki prawno rzeczowej dotyczą też wartościowe opracowania z zakresu problematyki nabycia praw podmiotowych i ograniczeń obrotu tymi prawami. Kandydat jest autorem krytycznej glosy do uchw. SN z 2.6.2010 r., III CZP 36/10, Rejent 2011 nr 1, s. 115-129, w której słusznie przeciwstawił się rozszerzającej wykładni art. 291 k.c. Dokonał też trafnej krytyki post. SN z 12.5.2016 r., IV CSK 510/15, Rejent 2017, nr 5, s. 98-107 zarzucając, iż przyjęta przez sąd koncepcja nabycia służebności z mocy samego prawa poparta jest niedopuszczalną, ekstensywną wykładnią przepisów nowelizujących ustawę o przedsiębiorstwach państwowych. Przydatne dla praktyki jest opracowanie sytuacji prawnej nabywcy lokalu mieszkalnego w sądowym postępowaniu egzekucyjnym w nieruchomości będącej własnością dewelopera (Rejent 2013, nr 12, s. 182-196) Kandydat zajmował się także problematyką zbycia użytkownika wieczystego (Mon. Pr. 2018 nr 4, s. 187-191), nabyciem własności nieruchomości przez Skarb Państwa w ramach układu indemnizacyjnego (Rejent 2018, nr 9, s. 40-57), prawem pierwokupu i pierwszeństwem nabycia nieruchomości, traktowanymi jako ograniczenia w obrocie nieruchomościami (w: Komentarz do art. 109-111 ustawy o gospodarce nieruchomościami, Warszawa 2012, s. 611-663; Rejent 2016 nr 11, s. 9-31 oraz artykuł wspólny z J. Góreckim w pracy zbiorowej pt. Współczesne problemy prawa zobowiązań, Warszawa 2015, s. 230-245). Szczególnie interesujący jest artykuł napisany wspólnie z J. Góreckim o zawarciu umowy zbycia nieruchomości położonej w Polsce w trybie ofertowym (Rejent 2014 nr 9, s. 9-28). Kandydat broni w tym artykule poglądu, iż oferta w rozważanym przypadku jest jednostronną czynnością prawną oraz że oferta i oświadczenie o jej przyjęciu mogą być złożone w oddzielnych aktach notarialnych. To ostatnie twierdzenie jest

oczywiście trafne. Ocena charakteru prawnego oferty wymaga jednak – jak się wydaje – uwzględnienia jej zmieniającej się roli w kolejnych etapach procedury zawarcia umowy.

W wyniku wnikliwych studiów i jako owoc głębokich przemyśleń pojawiły się prace poświęcone kurateli w prawie prywatnym (dwa artykuły w Rejencie: 2016 nr 4, s. 9-34, 2017 nr 2, s. 88-115 oraz objaśnienie art. 178-184 k.r.i op. w Komentarzu do k.r. i op., pod red. K. Osajdy, t. V, Warszawa 2017, s. 1778-1819). Oceniam je wysoko. Przydatne dla praktyki są zaproponowane przez autora rozwiązania. Inspirację dla ustawodawcy powinny stanowić krytyczne oceny aktualnego statutu prawnego.

Odrębny nurt w badaniach naukowych Kandydata stanowią prace poświęcone stosunkom prawnym, których treścią jest prawo do korzystania z rzeczy, w szczególności z nieruchomości (artykuły w: Mon. Pr. 2013 nr 13, s. 687-695, Rejent 2013 nr 2, s. 69-97; objaśnienie – wspólnie z J. Góreckim – przepisów o najmie i dzierżawie w Komentarzu KC, t. IIIB, red. K. Osajda, Warszawa 2017, s. 465-639).

Kandydat nie wahał się wkraczać na teren prawa procesowego gdy było to niezbędne dla pełnego wyjaśnienia rozważanych zagadnień. Opracował więc problematykę rachunku z zarządu z proceduralnego punktu widzenia (w: Księga Prof. A. Zielińskiego, Warszawa 2014, s. 357-366) oraz roszczeń prywatnoprawnych powstałych w toku postępowania cywilnego (chodziło o roszczenia chroniące cześć w razie jej naruszenia w postępowaniu cywilnym, Iustitia 2015, nr 1, s. 5-10).

Osobną – niezwykle wartościową grupę prac – stanowią publikacje nawiązujące do prawa energetycznego. Opracował w szczególności problematykę cywilnoprawnej odpowiedzialności z tytułu nielegalnego poboru energii (w rozprawach wydanych w 2013 r. z M. Śladowskim) oraz za szkodę wyrządzoną przez energię elektryczną konsumentowi (w: Konsument na rynku energii elektrycznej, red. M. Czarnecka, Warszawa 2013, s. 121-137).

Wspomniane wyżej publikacje dr. Grzegorza Matusika dotyczyły ważnych zagadnień zarówno ze społecznego, jak i gospodarczego punktu widzenia. Można oczekiwać, iż niektóre z nich oddziałają na polskiego legislatora. Stanowią wartościowe osiągnięcie naukowe.

IV

Inne aktywności Kandydata

Kandydat wziął udział w badaniach zespołowych zarówno międzynarodowych (Projekt „Tenancy Law and Housing Policy in Multi-level Europa” w ramach 7. Programu Ramowego Unii Europejskiej, realizowany w latach 2012-2015, wyniki ogłoszone na stronie internetowej), jak i krajowych (Projekt „Społeczna Agencja Najmu jako instrument polityki mieszkaniowej w Polsce”, realizowany w latach 2015-2016 przez U.Śl., U. Warsz. i Fundację Habitat for Humanity Poland, wyniki dostępne na stronie internetowej; kandydat odpryski tych badań ogłosił w Księdze Prof. L. Ogiegły, 2017, s. 267-276). Krajowy charakter mają badania w ramach projektu realizowanego w Uniwersytecie Śląskim pt. „Housing plus. Bridging the gap in housing studies, finansowane z funduszy Unii Europejskiej w ramach programu Erasmus, prowadzone od 1.9.2020 z terminem końcowym 31.8.2023.

Uczestniczył czynnie przedstawiając referaty (w języku polskim lub angielskim) w 12 konferencjach naukowych o charakterze krajowym lub międzynarodowym (w 2016 r. była to konferencja w Coimbrze). Oddzielnie wspomnieć wypada o współpracy z hiszpańskim Uniwersytetem Rovira i Virgili w okresie od XII 2020 do II 2021 r., obejmującej problematykę mieszkaniową.

Kandydat ma też prawnicze doświadczenia praktyczne, które uzyskał m.in. jako radca w Prokuraturii Generalnej RP (w okresie od marca 2017 do maja 2019 r.).

Brał udział w szkoleniach przedstawicieli różnych zawodów prawniczych, wykładając prawo rzeczowe.

V

Wnioski końcowe

Dr Grzegorz Matusik jest w pełni dojrzałym naukowcem, należycie przygotowanym nie tylko do prowadzenia samodzielnych badań naukowych, lecz również do kierowania takimi badaniami i oceniania wyników cudzych badań.

Przedstawiona przez niego monografia pt. „Zasiedzenie nieruchomości przez Skarb Państwa” odpowiada w pełni wymaganiom stawianym rozprawom habilitacyjnym. Uwzględniając równocześnie wysoce pozytywną ocenę pozostałego dorobku naukowego Kandydata oraz pozytywną ocenę innych jego aktywności można stwierdzić, iż są spełnione – w rozpatrywanym zakresie – wymagania stawiane kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Katowice, dnia 12 września 2021 r.

